

FÆLLES KAMP MOD KUMMERLIGE ARBEJDSFORHOLD

En arbejdsdag fra 4.30 morgen til 20.45 aften og en dagløn på 2,50 kroner var nogle af de arbejdsforhold, som fik landets betjente til at organisere sig for hundrede år siden.

Af Kristian Westfall

I 1913 trillede den første Ford T af samlebåndet, Panamakanalen stod færdig og Den lille Havfrue fik sin plads på Langelinie. Og så var det året, hvor Fængselsforbundet blev grundlagt.

Forinden havde lokale betjentforeninger organiseret fængselsbetjente rundt om i landet. De københavnske arrestbetjente var tidligst ude med Arrestfunktionærernes Organisation i 1901. Nogle år senere oprettede betjente foreninger i Vridsløselille (1907), Horsens (1909) og Nyborg (1913).

Grundlaget for foreningerne var dårlige lønninger og kummerlige arbejdsforhold. For eksempel havde en opsynsbetjent på Horsens Straffeanstalt en tjenestetid fra klokken 4.30 morgen til 20.45 aften hver dag – kun afbrudt af en halv time til frokost (morgenmad), halvanden time til middag og en halv time til vesperkost (aftensmad). Lønnen var på 2,50 kroner om dagen, og var man så uheldig at møde fem minutter for sent, røg lønnen for den dag.

MODSTAND FRA INSPEKTØRERNE

Direktøren for det, der dengang hed Direktoratet for Fængselsvæsenet, så ingen problemer i, at betjentene ønskede at organisere sig, men det gjorde de lokale fængselsinspektører. De gjorde alt for at besværliggøre betjentenes faglige arbejde.

I Statsfængslet i Horsens måtte den lokale formand for betjentforeningen, Niels Jensen, derfor camouflere et fagligt møde som en fødselsdagsfest i sit eget hjem:

KAP. 1

Hver måned i årets løb fortæller vi om de mennesker, visioner og magtkampe, der skabte et af Danmarks stærkeste fagforbund.

” Min kone bagte søsterkage og kogte en stor gryde chokolade, og da aftenen kom, mødte der én mand. Vi måtte leve af chokolade flere dage efter,” Niels Jensen, forbundets første formand.

Niels Jensen genfortalte historien i Fængselsfunktionæren i 1948: ”Jeg husker tydeligt et af de første møder, vi holdt her i Horsens. Af angst for repressalier fra inspektørens side kneb det med at få korpset til at deltage, når vi indvarslede til møde ude i byen. Vi bestemte derfor at afholde møde i mit hjem og camouflere det som ’fødselsdagsfest’. Min kone bagte søsterkage og kogte en stor gryde chokolade, og da aftenen kom, mødte der én mand. Vi måtte leve af chokolade flere dage efter.”

Heller ikke i Vestre Fængsel var det nemt i begyndelsen. En betjent fra fængslet, M. A. Mørch, beskrev senere den lokale organisering i 1901 sådan: ”Begyndelsen var svær, da fængselslederne var imod al organisation og førte sorte lister over de funktionærer, der meldte sig ind i organisationen.”

TILSKUD TIL BRÆNDE

For Vridsløselille Straffeanstaltes Betjentforening var brændselsgodtgørelse et af de første krav til arbejdsgiveren. Det blev en lang sej kamp, der først sluttede i 1913. Men så gav det også 30 kroner årligt til hver betjent. Tilskuddet kom i sidste øjeblik, inden Første Verdenskrig brød løs, og førte til begrænsninger i kulimporten og stærkt stigende brændselspriser.

Betjentene i Vridsløselille krævede også ferie. Det begrundede de med følgende udsagn: ”... vor stilling som fængselsmænd og den gerning, der paahviler os, er ikke alene sindsnedtrykkende, men den virker både aandelig og legemlig nedtrykkende.” Samme år blev betjentene bevilliget syv dages ferie.

INTERNE STRIDIGHEDER

Før 1913 var der som nævnt en række lokale betjentforeninger, men der var ikke en samlet organisation for hele landet. Det skabte ofte interne stridigheder. Nogle foreninger organiserede de betjente, der arbejdede om dagen, og andre dem, der arbejdede om natten.

Et af de interne stridpunkter var lønnen. De betjente, der arbejdede om dagen, tjente nemlig højere løn end natholdet. Denne strid blev først løst senere. Det samme gælder den lønforskel, der var mellem mænd og kvinder. En forskel som på dette tidspunkt lå på 20 procent.

Der var også forskellig organisering af kommunalt og statsansatte betjente, det vil sige mellem betjente fra arresthusene og fra straffeanstalterne. Desuden var korpsånden forskellig og tilhørsforholdene stærke i de enkelte institutioner, noget der ikke er

helt ukendt i dag. Med andre ord var der stor splittelse blandt fængselsbetjentene, og det virkede næsten umuligt at danne ét samlet forbund.

HORSENS SAMLEDE TRÅDENE

Det var landets ældste statslige fængsel, Statsfængslet i Horsens, som tog initiativet til en samlet organisation. I første omgang kunne man dog ikke samle alle i ét forbund. Forskellene var simpelthen for store mellem de statslige institutioner og de kommunale, samt mellem de kommunale hver især.

Så det var alene de tre statsfængsler i Horsens, Vridsløselille og Nyborg, som i 1913 gik sammen om at stifte Betjentforeningen for Danmarks Straffeanstalter. De københavnske betjente kom først med i den landsdækkende organisation i 1939.

Klokken 10 den 12. december 1913 samledes et udvalg på syv betjente i Grundtvigs Hus i København, og et par timer senere var foreningen en realitet. Første formand var Niels Jensen fra Horsens. Det fremgår ikke af protokollerne, om Niels Jensens hustru igen bød på varm chokolade.

Et af de første krav, som den nye forening stillede, var højere løn. Formanden blev pålagt, at: ”... have et vågent øje med, når andre etater indgav andragende om lønforhøjelse, da at fremkomme med vores.”

Et andet krav var nyt tøj: ”Angående uniformsspørgsmålet vedtoges at forlange 1 frakke hvert andet år, 1 vest, 1 hue, 1 drejfrakke hvert år, et par benklæder hver 9. måned, 1 kappe hvert tredje år skiftende med 1 regnfrakke hver anden gang.”

FÆNGSELSFORBUNDET FYLDER 100 ÅR

Landets fængselsbetjente har organiseret sig i et fælles fagforbund siden 1913. Det fejrer vi i Fængselsfunktionæren med at kigge tilbage på den faglige organisering på vores arbejdsplads.

Forbundets lange historie tegner et billede af Danmark bag murerne, hvor forbundets medlemmer havde deres arbejde, men også et billede af Danmark uden for murene, hvor forbundet arbejdede sammen med den øvrige fagbevægelse for at demokratisere samfundet.

Der er gået 100 år, og selvom de faglige kampe har ændret sig over årene, er der stadig meget at kæmpe for. Og netop derfor er det vigtigt at se tilbage, for det er altid lettere at finde den rigtige kurs, hvis man ved, hvor man kommer fra.

Artiklerne bygger på historikeren Søren Federspiels bog 'Fagligt fællesskab under forandring. Fængselsforbundet i Danmark 1913-2013', som udkommer senere i år.

Hovedbestyrelsen for Betjentforeningen for Danmarks Straffeanstalter 1918.